

בשיטת הרמב"ם בגדר דינא דעל מנת שלא תלכי לבית

אביך לעולם 1

בגדר דין ייעוד 2

בגדר דין מדרש כתובה 3

בשיטת הרמב"ם בגדר דינא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם

אזיך עד שלשים יום הרי זה גט, שלא תלכי לבית אביך לעולם אינו גט שאין זה כריתות, לפיכך האומר לאשה הרי זה גיטיך על מנת שלא תחלי בשר זה לעולם, על מנת שלא תשתי יין זה לעולם אינו גט שאין זה כריתות, עד שלשים יום הרי זה גט עכ"ל, וזיאר הרשונים (יעוין ברש"א גיטין כא א ובמ"מ שם) דלמד הרמב"ם כן מכה קושית התוס'.

ובגדר הדברים זיאר הרש"א שם וז"ל והרמב"ם ז"ל שכתב הלשון הזה כלורתו נראה מדבריו שאף לשון זה לא הוי כריתות, ונראה שהוא ז"ל דעתו לומר דכיון שאמר לה לבית אביך כיון שהיא אסורה זו כל זמן שהוא של אביה אף על פי שאם מכרו אביה נתרת זו אפ"ה אין כריתות צתנאו, שהרי מה שנאסר שהוא בית אביה לא הותר לה לעולם דעכשיו כשמכרו האב והיא נתרת זו לא בבית אביה נתרת אלא בבית נכרי, ודוגמתו אמר לה

ורבנן האי כריתות מאי עבדי ליה מיבעי ליה לדבר הכורת זינו לזינה כדתניא הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות כל שלשים יום הרי זה כריתות, והקשו תוס' וז"ל על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה גט פירש בקונטרס שכל ימיה נאגדת לקיים תנאי זה מחמתו, ואם תאמר אמאי לא אמר דהוי גט שהרי אם מת אביה יכולה היא ליכנס לבית ושוב אינה נאגדת זו דלאחר מיתת אביה לא חשיב בית אביה כדאמרין בגדרים (מו א) קונס לביתך שאיני נכנס מת או מכרו מותר, וי"ל דבית אביה קרוים כל יולאי תלניו של אביה אף על גב שמת כדכתיב (בראשית לה יא) גבי תמר שזי אלמנה בית אביך אף על פי שמת אביה כדמוכחי קראי עכ"ל.

אולם הרמב"ם (פ"ח מגירושין ה"א) כתב וז"ל הרי זה גיטיך על מנת שלא תלכי לבית

ונראה דס"ל להרמז"ס דגדר חסרון הכריתות צתנאי דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם, היינו משום דהתנה תנאי שאין בו זמן אלא הוא קיים לעולם, ואין זה כלל משום דהיא נאגדת לקיים התנאי לעולם, אלא משום עלם הדבר דאיכא צגע תנאי עולמי.

וכשם דהתם ס"ל להרמז"ס דאף צגוונא דכזר א"א לעצור על התנאי, מ"מ חשיב דעלם התנאי קיים בגירושין [ומה"ע אסורה התם להתייבס] ה"נ צהתנה עליה על מנת שלא תאכלי צשר זה לעולם, חשיב דהתנאי קיים לעולם, ואף דהשתא ליכא היכ"ת לעצור על התנאי, ומש"ה חשיב חסרון כריתות, והיינו משום דכל זמן דהתנאי קיים, לא נחלעו הגירושין צאמת, דמ"ל דעלמס אכתי הם תלויים צתנאי, ואף דידיעין דודאי לא יתצטל התנאי, וכמו כן לולי חסרון כריתות הוי חשיב דכזר חלו הגירושין, דהרי צתנאי שיש לו זמן מותרת להנשא קודם שעצר זמן התנאי, מ"מ כיון דהכך גירושין תלויים לעולם צתנאי ולעולם אינם נחלעים, חשיב חסרון כריתות.

ע"מ שלא תאכל כזר זה לעולם אין זה כריתות אף על פי שנשרף הכזר והלך לו, שהרי מ"מ כל שהיה הכזר צעולם נאסרת בו ואין זה כריתות צתנאו עכ"ל, ומצואר דגדר חסרון הכריתות שצזה משום דמ"מ מה שנאסר לה לא הותר לה לעולם.

ונראה לדון צביאור דברי הרמז"ס צאופ"א (ויתכן דכזר עמדו צזה) דהנה התום' הקדימו לקושייתם את פירוש רש"י "שכל ימיה נאגדת לקיים תנאי זה מחמת", ונראה דיש לפרש עיקר חסרון הכריתות צאופ"א, ועפ"ז לא תיקשי קושיית התום'.

והנה כתב הרמז"ס (פ"ה מגירושין הכ"צ) אמר לה הרי זה גיעך על מנת שתני לי מאתים זוז ולא קצב זמן ומת קודם שתני אינה יכולה ליתן ליורשיו שלא התנה עליה אלא שתני לו, ולא צטל הגט שהרי לא קצב זמן, לפיכך אף על פי שאצד הגט או נקרע קודם שימות הרי זו לא תנשא לזר עד שתחלוץ עכ"ל ויעוין צמ"מ שם, ומצואר מדברי הרמז"ס דכל תנאי שלא קצב לו זמן, אף דהשתא א"א עוד לקיימו לעולם, מ"מ חשיב ד"לא צטל התנאי" ומכאי עעמא אסורה להתייבס.

בגדר דין ייעוד

קנין מרובה לא ניכתוב רחמנא צכסף ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן צע"כ וכ"ת כסף נמי צע"כ צאמה העצריה צאישות מיהא לא אשכחן, ופירש רש"י כסף נמי צעל כחה

חדא מחדא לא אתיה תיתי חדא מתרתי הו תיתי לא ליכתוב רחמנא צשטר ותיתי מהנך מה להנך שכן הנאתן מרובה לא ניכתוב רחמנא צביאה ותיתי מהנך מה להנך שכן

הרמז"ס דגדר ייעוד דאמה העצריה הוי כדין פילגש [דאף אחר הייעוד אין עיקר קניינה לאישות גרידא, ויעוין בראש"ד (פ"א מאישות ה"ד) עומדת לפרקים למשגל משמשת את הבית ופעמים למשכב עכ"ל] ולקמן (יה"א) תנו רבנן יש בעצרי שאין בעצריה ויש בעצריה שאין בעצרי יש בעצרי שהיא יולא בשנים וביוזל ובמיתת האדון מה שאין כן בעצריה כו' ורמינהי יתירה עליו אמה העצריה שקונה עלמה בסימנין אמר רב ששת כגון שיעדה יעדה פשיטא גיטא צעיא מהו דתימא לא ליבעלה הילכתא מינה קמ"ל, ולקמן (יע"ב) ת"ר כיצד מלות יעוד אומר לה צפני שנים הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי אפילו בסוף שש ואפילו סמוך לשקיעת החמה ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות, ויעוין באחרונים.

ומעתה יש לומר דס"ד דנהי דיעוד אמה העצריה דאינו אלא לדין פילגש מהני בכסף, מ"מ דין אישות דעלמא צעי שטר או ביאה דוקא.

ונראה לדון, דהנה עיקר הדבר דאף אי אין אשה דעלמא נקנית בכסף מ"מ אמה העצריה מתייעדת בכסף לריך ביאור, ונראה לדון צביאור הדברים, דהנה כתב הרמז"ס (פ"ד ממלכים ה"ד) גבי מלך וז"ל וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופלגשים, נשים בכחוצה וקדושין, ופלגשים בלא כחוצה ובלא קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל הכדיוט אסור צפילגש אלא באמה העצריה בלבד אחר ייעוד עכ"ל, ומצואר בדברי

באמה העצריה שאזיה מוכרה שלא מדעתה, אך התוס' והראשונים פ"י דהיינו הא דהאדון מיעוד אמה עצריה בכסף מקנתה בע"כ של אב ובע"כ של בת.

ויעוין בחזו"א (סי' קמח לסוגיו) דעמד דמצואר מדברי התוס' דאף למאי דאכתי לא ידעינן השתא דין קידושי כסף, מ"מ איכא דין ייעוד בכסף, ותמה דהא לקמן (ע"ב) איתא צביאה מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה, אמר ליה ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ריש לקיש לרבי יוחנן כעורה זו ששנה רבי ובעלה מלמד שנקנית צביאה, אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל, מתקיף לה ר' אבהו בר ממל אס כן נערה המאורסה דאמר רחמנא צסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש והדר בעיל בעולה היא אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום הוא כו', והרי מסקינן דיעוד אירוסין עושה וא"כ הא שפיר משכחת לה נערה המאורסה בקידושי ייעוד יעו"ש.

ונראה לדון, דהנה עיקר הדבר דאף אי אין אשה דעלמא נקנית בכסף מ"מ אמה העצריה מתייעדת בכסף לריך ביאור, ונראה לדון צביאור הדברים, דהנה כתב הרמז"ס (פ"ד ממלכים ה"ד) גבי מלך וז"ל וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופלגשים, נשים בכחוצה וקדושין, ופלגשים בלא כחוצה ובלא קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל הכדיוט אסור צפילגש אלא באמה העצריה בלבד אחר ייעוד עכ"ל, ומצואר בדברי

בגדר דין מדרש כתובה

תפרע, ולרצ נהי דעיקר לא גציא תוספת מיהא תגזי ומשני רב יוסף הצ"ע כגון שאין שם עדי גירושין דמיגו דיכול למימר לא גרשתיה יכול לומר גרשתיה ונתתי לה כתובתה, והקשו תוס' (צסגין וצכתובת שס) דהיאך מלי למימר לא גרשתיה והרי האשה שאמרה לצעלה גרשתני נאמנת, ותירלו דכשתובעת כתובתה אינה נאמנת אלא דוקא לענין נישואין.

אך הרמב"ן (כתובת שס) תירץ דהא דמהני דינא דרצ המנונא לגבות כתובה אינו אלא מחמת מדרש כתובה, ומדרש כתובה אינו אלא לענין עיקר כתובה ולא לענין תוספת, והציא שכן דעת הרמב"ם, וכ"כ המ"מ שם בדעת הרמב"ם, והיינו דהך חזקה דאין אשה מעיזה פניה צפני צעלה לא מהני להולאת ממון, דהוי כעין רוצ דאין הולכין צממון אחר הרוצ, אלא מהני רק לענין היתר נישואין, אלא דמ"מ גוצה עיקר כתובה מחמת מדרש כתובה.

אולם תמכו האחרונים דהרי לענין האשה שאמרה מת צעלי כתב הרמב"ם (פט"ז מאישות ה' ל"א) שמתנאי הכתובה שאם תנשא לאחר תעול מה שכתב לה צכתובתה, ומדסתם וכתב דנוטלת מה שכתב לה נראה להדיא דגוצה אף תוספת כתובה, והרי התם הוי ג"כ מחמת מדרש כתובה, וחזינן דסובר הרמב"ם דמהני אף לתוספת, והדק"ל אמאי לענין

(א) בפרק האשה שלום (קע"ח א) ובכ"ד אמר רב המנונא האשה שאמרה לצעלה גרשתני נאמנת, חזקה אין האשה מעיזה פניה צפני צעלה, ונחלקו הראשונים לענין מאי נאמנת, דעת הרמב"ם (פט"ז מאישות הכ"ו) דמותרת להנשא וגוצה עיקר כתובה ולא תוספת, וז"ל הרמב"ם האשה שאמרה לצעלה גרשתני נאמנת שאינה מעיזה פניה צפני צעלה, לפיכך האשה שהוליאה שטר כתובה ואין עמה גט ואמרה לצעלה גרשתני ואצד גיעי תן לי כתובתי והוא אומר לא גירשתיך חייב ליתן לה עיקר כתובה, אבל אינו נותן התוספת עד שתציא ראייה שגירש עכ"ל.

והראב"ד השיג וז"ל דצרים הללו צמות טולואות הן ואין להם טעם אם אינה מעיזה פניה וכאילו גט יולא מתחת ידה היא מה צין עיקר לתוספת והרי כתובתה יולאה מתחת ידה שהכל כתוב צה, ועוד משנתנו לא חילקה והוא מחלק, וכבר כתבתי כל הלוך לאחד מן הצרים לצעל כל אלו הדצרים, ואני אומר שלא אמרו נאמנת לא שתנשא לכתחילה ולא לגבות כתובתה אלא שתופסין צה קידושין או שמת שאם נשאת לא תלא ואם תאמר תנשא לכתחילה לא הנחת צת לאצרהם אצינו יושבת תחת צעלה עכ"ל.

(ב) ומקור דצרי הרמב"ם הוא מסוגיא דהכתוב (כתובת פע"ח) דאמר רב גט גוצה עיקר כתובה גוצה תוספת ופרכי' מדתנן התם הוליאה כתובה ואין עמה גט לא

ובדעת הרמז"ס זיאר צ' אופנים, הא' דדעת הרמז"ס צגדר דין מדרש כתובה כהאצני מילואים (סי' ק סק"א) דחיוצ הכתובה תלוי צמה שהותרה צפועל צצית דין, ואף אי כלפי שמיא גליא דאסורה להנשא ויש להעיר מלשון הרמז"ס (ספעי"ז מאישות) צעיקר דין מדרש כתובה "שאס תנשא לאחר אחר מותו". עוד זיאר דכוזר הרמז"ס דכללא דלא פלגינן צתולדה שייך אף היכא דנפסק הדין הראשון מחמת צירור, ומשום דגם צזה בוי פסק ודאי, או דגם צמקום דאינו פסק ודאי לא פלגינן צתולדה, עכ"ד.

ד) אך לכאורה יש לעיין צזה מדצרי הראצ"ד צהלי נחלות, דהנה כתב הרמז"ס (פ"ז מנחלות ה"ג) מי שצבע צמים שאין להם סוף וצאו עדים שצבע צפניהם ואצד זכרו הרי היורשים נוחלים על פיהם, שאני אומר שלא החמירו צדצרים אלו אלא מפני איסור כרת אצל לענין ממון אם העידו העדים צדצרים שחזקתן למיתה והעידו שראו אותן הדצרים ואצד זכרו ואח"כ נשמע שמת הרי אלו נוחלין על פיהם, וכתב ע"ז הראצ"ד וז"ל ויש מי שאומר שהיא אינה נועלת כתובה שאין אני קורא צה כשתנשאי לאחר תעלי מה שכתוב ליכי עכ"ל.

והנה מצואר צדצרי הראצ"ד דדין מדרש כתובה הוא אף לחומרא, דגם צגוונא דאיכא צירור מספיק לדין ממון, כל דלא מהני להתיירא אינה גוצה כתוצתה. אולם חזינן עוד מדצרי הראצ"ד דאף היכא דאינו דין נאמנות אלא צירור, שייך דין מדרש כתובה, דכרי התם איכא צ' עדים, אלא שלא ראו שמת ממש אלא

האשה שאמרה לצעלה גרשתי כתב דאינה גוצה אלא עיקר ולא תוספת.

ג) והנה צדעת הראצ"ד שהשיג על דצרי הרמז"ס מה צין עיקר לתוספת, ולא ניחא ליה צתירון הרמז"ן והמ"מ דהא דגוצה כתוצתה אינו אלא ממדרש כתובה ולא מהני מדרש כתובה אלא לעיקר [אף דמודה דשייך לחלק צין היתר נישואין להולאת ממון מדלא הקשה מ"ש דמהני להיתר ולא לממון] זיאר צחידושי הגרש"ר (כתוצות סי"ז) דיסוד דין מדרש כתובה הוא משום דלא פלגינן צתולדה, וחיוצ הכתובה אינו תלוי צעלם הפקעת האישות דהיינו הגירושין או המיתה, אלא צהיתר הנישואין, ולהכי כל דאיכא נאמנות לענין היתר הנישואין ונקטינן דמותרת להנשא, ממילא אית לה כתובה, וכוזר הראצ"ד דדינא דלא פלגינן צתולדה אינו אלא צנאמנות, ומשום דצנאמנות ליכא חיילוקי שיעורים, אלא לענין מה שנאמן נידון כודאי, אלא דלא לכל הדינים אית ליה נאמנות, ולהכי כל שנאמן לענין דין מסוים, ממילא נקטינן כן צודאי לענין כל הדינים הנולדים מזה. אך לענין הוכחות וצירורים ל"ש כלל הא דלא פלגינן צתולדה, וכגון לענין דין רוב, דגם כלפי היתר הנישואין נפסק הדין רק צשיעור ודאות של רוב, דאינו ודאות מוחלעת, אלא דלענין האיסור לשוק סמכינן על כך רוב, אך לענין ממון דלא אזלינן צממון צתר רוצא ולא סגי צהך צירור להוליא ממון לא מהני, וה"נ לענין כך צירור דחזקה אין האשה מעיזה פניה צפני צעלה, כיון דאין זה דין נאמנות אלא צירור והוכחה, ל"ש צזה כללא דלא פלגינן צתולדה.

דעדים שהעידו שטבע צמים שאין להם סוף אינה נוטלת כתוצה משום מדרש כתוצה, דיש לומר דצכלל ההימניה הוא גם איפכא, דכל שלא יבא זירור המספיק להתירה לשוק, לא יתחייב לה כתוצה, דהתנאי ציניהם דרק ע"י עדות או זירור המועיל להתירה לשוק תעול כתוצה [והא דמצואר מהראצ"ד דגם למאי דנסתפק דשמא האומרת לצעלה גרשתי חס נישאת לא תלא, מ"מ אינה נוטלת כתוצה, משום דס"ל להראצ"ד דליכא דין מדרש כתוצה אלא כשמותרת להנשא לכתחילה, וכמצואר בתשובת הרשב"א].

(ו) אולם מעתה הדרה קושיא לדוכתה צדעת הרמב"ם, דמאי שנא האשה שאמרה מת בעלי דנוטלת גם תוספת מדין מדרש כתוצה, מהאשה שאמרה לצעלה גרשתי דאינה נוטלת אלא עיקר כתוצה ולא תוספת.

(ז) עוד לריך זיאור לדרך זו דגדר מדרש כתוצה משום הימניה, דהרי לקמן בפירקין (ק"ז א) אמר רב חסדא נתייצמה יצמה נכנס היצם לנחלה על פיה הם דרשו מדרש כתוצה אנו לא נדרוש מדרש תורה יקום על שם אחיו אמר רחמנא וברי קס, והתינה לדרך דלא פלגינן בתולדה, מצוארים דצרי רב חסדא, דה"ג אמרי' דירושת היצם הוי בתולדה מדין היצום, וכל דאיכא נאמנות לענין היצום ממילא מהני אף לענין הירושה, אך אם הוי משום הימניה אינו ענין להתם כלל.

רק שטבע צמים שאין להם סוף דרוצן למיתה [אלא דעיקר דצרי הראצ"ד דמשום מדרש כתוצה אינה גוצה כתוצה צכה"ג לריכים זיאור לדרך הנ"ל דטעמא משום דלא פלגינן בתולדה].

(ה) ונראה צדעת הראצ"ד כפי שנקט המשנ"ל (פט"ו ממלוה ה"ז) צריש דצריו דדין מדרש כתוצה הוא מדין הימניה, דכשם דיכול אדם לומר מהימנת לי כל היכא דאמרת לא פרענא, ה"נ יכול להאמין על עצמו כל עדות המועלת להיתר נישואין דהני אף לענין הכתוצה, ויעו"ש צמשנ"ל. והא דהקשה הראצ"ד על הרמב"ם מה צין עיקר לתוספת, היינו משום דמדצרי הרמב"ם גופיה (ספט"ז מאיפות) לענין האשה שאמרה מת בעלי מצואר דדין מדרש כתוצה מהני אף לתוספת וכנ"ל, והראצ"ד דשתיק ליה התם נראה דמודה צזה [ומש"כ הראצ"ד דהא דהאומרת לצעלה גרשתי מהני רק דאם קיבלה קידושין מאחר לריכה גע ואפשר דאף לענין אם נשאת לא תלא, אך כתוצה ודאי לית לה אף למאי שנסתפק דילמא אם נשאת לא תלא, היינו כמצואר צתשו' הרשב"א (ח"צ סי' לז) דכל היכא דאינה מותרת להנשא לכתחילה לא קרינן צה כשתנשאי לאחר ואין לה כתוצה, ויעו"ש שנסתפק צזה ולידד שגוצה, אולם משמע לכאו' מדצריו דהיינו רק אם עברה ונשאת, אך כל היכא דעדיין לא נשאת אף דהדין דאם נשאת לא תלא, ודאי לא קרינן צה כשתנשא לאחר ואין לה כתוצה].

ולדרך זו מצוארים דצרי היש מי שאומר שהציא הראצ"ד צהלכות נחלות,

צפ"ג דאין הצעל יכול לערער הוי היתר גמור ומכני לגבות אף מלקוחות. והדברים לריכוס זיאר, דממ"ג אי סגי צהך היתר דקרינן צה כשתנשאי לאחר יהני אף לענין לקוחות, ואי לא קרינן צה כשתנשאי לאחר היאך מהני לגבות מצני חורין.

(י) והנה לקמן (קמז ג) תנן גבי האומרת מת צעלי דנאמנת בית שמאי אומרים תנשא ותטול כתובתה צ"ה אומרים תנשא ולא תטול כתובתה א"ל בית שמאי התרתם ערוה החמורה לא תתירו ממון הקל אמרו להם בית הלל מלינו שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה, אמרו להם בית שמאי והלא מספר כתובתה נלמוד שהוא כותב לה שאם תנשאי לאחר תעלי מה שכתוב ליכי וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי. והקשו תוס' (סז) דצכתובות פה א' איתא דשומרת יצם שמתה היצם חייב בקצורתה לפי שזרש כתובתה, ופרכי' דלימא היצם אחי אחי יורש אשתו אין אחי קוצר לפי שלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, דאינו יורש את הכתובה מן היצמה אלא דלא חייל כלל חייב כתובה, כיון דלא הותרה היצמה להנשא לשוק ולא קרינן צה כשתנשאי לאחר, ומשני מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה בית שמאי הא אית לכו שער העומד להגבות כגזוי דמי, והקשו תוס' דמאי פריך והא חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי.

וכתבו תוס' וז"ל ויש מתרצים דלא דרשי בית הלל מדרש כתובה כל כך כמו בית שמאי, ולא יתכן דאי מסתבר לדורשו צכתובות כמו הכא אמאי לא דרשי ליה בית הלל, ואי לא מסתבר מנא ליה דדרשי אפילו בית שמאי

(ח) עוד לריך זיאר לדרך זו מסוגיא דהאשה שנפלו (כתובות פה א) דמצואר דהנידון אי ניתנה כתובה להגבות מחיים [לענין שומרת יצם שמתה אי חשיב דירש היצם הכתובה ממנה או דחשיב דלא חייל החיוב כלל] תלוי צדיו מדרש כתובה, והתינה אם מדרש כתובה משום דלא פלגינן צתולדה, יסוד הנידון אי חייב הכתובה תלוי צהפסקת האישות או צהיתר לשוק, דכשמת הצעל צמקום יצם נפסקה האישות אך לא הותרה לשוק, אך לדרך דהוא משום הימניה צ"צ מה ענין זה לזה.

(ט) והנה דעת הרא"ש (פ"ק דגיטין ס"ח) דהמציא גט צא"י דלא חיישינן למזויף גוצה כתובתה מצני חורין מדין מדרש כתובה אך אינה גוצה מלקוחות, ואילו צמציא גט צחור"ל ואמר צפ"ג וצפ"ג מצואר צדברי הרמצ"ן הרשצ"א והריטב"א דגוצה אף מלקוחות, והוכיחו כן מדברי הירושלמי, וזיארנו העעם משום מדרש כתובה וכתבו דהיינו דוקא עיקר כתובה, אך לענין תוספת כתובה ליכא מדרש כתובה, וז"צ מאי שנא ממציא גט צא"י ממציא גט צחור"ל ואמר צפ"ג רק מצני חורין, ממציא גט צחור"ל ואמר צפ"ג וצפ"ג דמהני מדרש כתובה לגבות אף מלקוחות.

וכתב הצית שמואל (סי' קמז סק"צ) לצאר, צמציא גט צא"י כיון דאינו היתר גמור דאפשר שיצא הצעל ויערער להכי אינה גוצה מלקוחות [והוא מדברי הר"ן בגיטין ג) ח מדפכה"ר] שזיאר דמה"ע לא קרינן צה כשתנשאי לאחר] אבל צחור"ל דמהני אמירת

יא) ומעתה מיושבים כל הקושיות, דלענין באומרת לצעלה גרשתי מזואר צרמז"ס דגוצה רק עיקר כתובה ולא תוספת, וביארו הרמז"ן והמ"מ משום דליכא דין מדרש כתובה אלא לענין עיקר, ואילו באומרת מת צעלי סתם הרמז"ס דגוצה כל מה שכתב לה ואף תוספת, ומשום דבאומרת לצעלה גרשתי דהוא הוכחה ורציה ואינו נאמנות, ל"ש דינא דלא פלגינן בתולדה, והתם ליכא אלא אידך דינא דמדרש כתובה מדין הימניה, דיכא סגי בכל רציה המועלת להתירה, וזה אינו אלא לענין עיקר כתובה, משא"כ באומרת מת צעלי דהוי דין נאמנות, התם שייך נמי אידך דינא דלא פלגינן בתולדה, והאי דינא מהני אף לענין התוספת.

יב) וכן מזוארים דברי הרמז"ן לדי' הצית שמואל, דהמציא גע צא"י ולא אמר צפ"נ וצפ"ג דגוצה כתובה רק מצני חורין ולא מלקוחות, דהרי על נאמנות השטר איכא דין טענינן מזויף, אלא דלענין היתר האשה לשוק לא טענינן כיון דאין האשה ממונו של צעל וכדיאור הרמז"ן, וכיון דלענין הכתובה דהוי ממונות שפיר איכא דין טענינן, ל"ש צזה דינא דלא פלגינן בתולדה, וכעין הא דל"ש לענין רוב [וכן מזואר צחי' הגרש"ר (גיטין ס"י סק"ז) יעו"ש] אך לענין מיניה ידידה גוצה כתובתה מדין מדרש כתובה וכמ"ש הצית שמואל, היינו משום אידך דינא דמדרש כתובה דהוא משום הימניה, אך האי עעמא לא מהני לגבות מלקוחות, דהרי מסקנת הרמז"ן צפ' הכותב דלא מהני נאמנות לגבי לקוחות אף כשקדמה נאמנות למכירה [יעו"ש צחי' וצמלחמות וצס' הזכות]. ויעוין צמשנ"ל (פט"ו ממלוה ה"ז)

עכ"ל, ולריך ביאור דעת הנך יש מתרלים, ומהו החילוק בין מדרש כתובה לענין הנידון אי ניתנה כתובה לגבות מחיים לבין מדרש כתובה לענין האשה שאמרה מת צעלי.

ונראה צביאור הדברים, דצאמת תרי דיני איכא צדין מדרש כתובה, חדא דין הימניה, דהוי כאומר שכל נאמנות או צירור המועילים לענין להתירה להנשא יהני אף לענין חיוב הכתובה, ואף כשמלד עלם דיני הממון לא סגי צהך נאמנות או רציה לממון, ודין זה אינו אלא לענין עיקר הכתובה ולא לענין התוספת, דלענין מה שמוסיף לה מדעתו העמיד על עיקר הדין וצעי' רציה המועלת לדיני ממונות, ולא האמינה עפי דסגי בכל רציה המתירה.

ומלבד זה איכא דינא דלא פלגינן בתולדה, ונאמר צזה דהמחייב של הכתובה הוא עלם היתר לשוק ולא הפסקת האישות, ונפק"מ דכל היכא דאיכא נאמנות המועלת לענין להתירה לשוק, ממילא גוצה כתובתה כיון דלא שייך פלגינן בתולדה, ומהאי דינא מיייתי' צכתובות לענין אי ניתנה כתובה לגבות מחיים, ומהא ילפי ר"ח ק"ו דהס דרשו מדרש כתובה ואנו לא נדרוש מדרש תורה. והאי דינא נוהג אף צתוספת כתובה, דלענין עלם הדבר המחייב את הכתובה לא חילקו בין העיקר לתוספת [ויסוד המחלוקת אי איכא דין מדרש כתובה אחד הוא, האם דרשי' את לשון הכתובה כשתנשא לי לאחר תעלי מה שכתוב ליכי, דמשמעותו דגציית הכתובה תלויה בהיתר הנישואין, צין לענין דיני הנאמנות וצין לענין דזהו עלם המחייב].

הממונות דשייך דין טענין אינה גוצה מלקוחות [וכתב שם דהוא דחוק צשיעת הרא"ש].

יג) וכן מצווארים דצרי הי"מ צתום, דצית שמאי סצרי דין מדרש כתוצה אף לענין הא דלא ניתנה כתוצה לגצות מחיים, וצ"ה סצרי דין מדרש כתוצה רק לענין עדות מיתה, דצ"ש סצרי צ' הדינים הנ"ל, דחיוצ הכתוצה תלוי צהיתר הנישואין ולא צהפסקת האישות, דצזה תלוי דין לא ניתנה כתוצה לגצות מחיים, דאי תלוי צהפסקת האישות מיד שמת הצעל חייל חיוצ כתוצה אף דנפלה לפני יצם, ואף דצפועל אינה גוצה כיון דיתכן שייצם וימשיך את האישות, אך כשמתה ואיגלאי דלא נמשכה האישות נתחייב למפרע אלא דריוש היצם ממנה ולהכי חייב צקצורתה, משא"כ אי תלוי צהיתר הנישואין, כיון דצמקום יצם לא הותרה להנשא לא חייל כלל חיוצ כתוצה] וסצרי נמי דינא דהימניה, אך צ"ה סצרי דדרשי' מדרש כתוצה רק לענין דין הימניה, ולא לענין עטם מחייב הכתוצה, לומר שתלוי צהיתר הנישואין ולא צהפסקת האישות.

[וייתכן דצזה יש ליישצ גס קושית תום' על תירון זה, דמנא ליה לגמ' דצ"ש דרשי מדרש כתוצה טפי מצית שמאי, דהנה צמתני' דיצמות התם אמרי צית שמאי הטעם מתחילה דאם התרתם ערוה החמורה לא תתירו ממון הקל, והשיצו צ"ה דמלינו שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה ואמרי צ"ש טעמא דמספר כתוצתה נלמוד, ול"צ טעמא קמא דצית שמאי דאם תתירו ערוה החמורה

שנתקשה אמאי מהני אמירת צפ"נ לגצות כתוצה אף מלקוחות, והרי לא מהני הימניה לענין לקוחות [ויל"ד].

אולם כ"ז צמציוא גט צא"י, דליכא נאמנות גמורה שאינו מזויף, אלא דלענין היתר האשה לא טענין מזויף, ולענין ממון טענין, משא"כ צמציוא גט ממדינת הים ואמר צפ"נ דאין הצעל יכול לערער, והוי נאמנות גמורה, צזה איכא נמי אידך דינא דמדרש כתוצה דלא פלגינן צתולדה, והאי דינא מהני לגצות אף מלקוחות.

ובחי' הגרש"ר (גיטין שם סק"ה) כתב לצחר עיקר שיטת הרא"ש, דהמציוא גט צא"י גוצה כתוצתה רק מיניה דידיה ולא מלקוחות, דהא דאין גוצין צשטר שאינו מקוים מלקוחות הוא מתרי טעמי, חדא דאיכא חשש מזויף, והצ' משום דין טענין, אך לענין שלא צפניו ל"ל דסוצר הרא"ש כשיטת הר"י מיגש צתש' דליכא כלל דין טענין ודלא כתום', ומ"מ סוצר הרא"ש דאיכא צזה חשש מזויף, ולהכי לענין מיניה דידיה שפיר שייך דין מדרש כתוצה, דכיון דלענין איסורין סמכינן על חזקת הגט ולא חיישינן למזויף, ממילא אף לענין הכתוצה לא חיישינן למזויף, דל"ש צזה פלגינן צתולדה, משא"כ לענין לקוחות, נהי דל"ש חשש מזויף מהאי טעמא, אך מ"מ איכא דין טענין, וצזה ל"ש חסרון דפלגינן צתולדה, כיון דגס לענין היתר הנישואין אין כה הגט טומד כנגד דין טענין, אלא דלענין היתר הנישואין ליכא כלל דין טענין כיון דאין האשה ממונו של צעל וכדציארו הראשונים, ודלא כתום' דהקילו משום עיגוגא, אך לענין

מהיתר הנישואין ולא לענין נחלה דאינו
 בתולדה, וצ"ה פליגי וסברי דחיוצ הכתובה
 תלוי בהפסקת האישות ולא בהיתר הנישואין,
 וא"כ אינו בתולדה ודמי לנחלה, וכשם דלא
 האמינוה לנחלה אף דבוא ממון ה"נ לענין
 חיוצ הכתובה, והשיבו צ"ש דמספר כתובתה
 נלמוד, היינו דמ"מ דרשי' ממדרש כתובה דכל
 היכא דאיכא נאמנות להיתר נישואין מהני אף
 לענין כתובה ומשום הימניה, וחזרו צ"ה
 ובודו לדברי בית שמאי מהאי טעמא, וקצ"ה
 חדי בפלפולא דאורייתא].

כ"ש דיתירו ממון הקל, והרי ע"כ חזינן דלענין
 ממון ליכא נאמנות דאין האחין נכנסין לנחלה
 על פיה וכדשיבו צ"ה.

ויש לדון לבאר, דאף לטעמא קמא הוי משום
 מדרש כתובה, היינו משום דלא פלגינן
 בתולדה, ומשום דיש מקום לדון דגם בנאמנות
 שייך פלגינן בתולדה, דאיכא דרגות בנאמנות,
 אלא דסברי צ"ש דכיון דתיקנו דסגי בהך
 שיעור נאמנות לענין ערוה החמורה, כ"ש
 דתיקנו דסגי בהך שיעור נאמנות לענין ממון
 הקל, אך דוקא לענין דין הממון שבא בתולדה